DRUGBELEID OP SCHOOL

GIDS VOOR DE COACH

Colofon

Auteurs

Nina De Paepe, stafmedewerker VAD
Sarah Melis, stafmedewerker VAD

Met dank aan

VAD werkgroep onderwijs en werkgroep DOS

Verantwoordelijke uitgever

F. Matthys, Vanderlindenstraat 15, 1030 Brussel

wettelijk depotnummer: D/2015/6030/36

VAD, Vereniging voor Alcohol- en andere Drugproblemen vzw

Vanderlindenstraat 15, 1030 Brussel

T 02 423 03 33 | F 02 423 03 34 | vad@vad.be | www.vad.be

1. IN DEZE GIDS

Als coach doorloop je een proces met een school, je gaat een constructieve samenwerking aan waarbij je de ontwikkeling van een Drugbeleid op School ondersteunt. In de gids voor de school vind je de kern van het ontwikkelingsproces voor een DOS. Dit stappenplan gebruik je uiteraard als basis als je een coaching opstart. Om je te helpen de coaching vorm te geven bieden we je hieronder achtergrondinformatie, tips, suggesties en bruikbaar materiaal aan. Dit alles op basis van good practices en ervaringen van andere coaches.

Nood aan meer informatie, een antwoord op je vraag? Neem dan met je onderwijsvragen contact op met Nina De Paepe. Met vragen over de leerlingenbevraging kan je terecht bij Sarah Melis. Deze gids wordt beschouwd als een levend document. Worstel je zelf met een vraag of heb je een suggestie? Neem dan contact op met Nina.

2. OPBOUW VAN EEN DRUGBELEID OP SCHOOL

Een DOS[1] bestaat uit vier pijlers. Het focust op een duidelijke **regelgeving** over genotsmiddelen, tekent een **begeleidingstraject** uit voor leerlingen met (mogelijke) problemen en werkt preventief met **educatie**. Deze drie pijlers worden ondersteund door structurele maatregelen in de schoolcontext. Alle vier de pijlers zijn even belangrijk en zijn complementair aan elkaar. Het succes van het beleid neemt toe naarmate de pijlers evenwichtiger worden uitgewerkt. De **visie van de school** op middelengebruik kleurt de invulling van deze pijlers.

2.1. STRUCTUUR VAN EEN DRUGBELEID OP SCHOOL

Elke pijler van een DOS wordt op drie manieren uitgewerkt: er is een beleidsmatige uitwerking, de communicatie van het beleid en de deskundigheidsbevordering van leerkrachten. Op deze manier wordt de gehele **DOS-matrix** ingevuld.

VISIE

ACTIE / *PIJLER*	*BELEID UITWERKEN*	*COMMUNICATIE aan*	*DESKUNDIGHEID BEVORDEREN*
REGELGEVING	Matrix regels en procedures	Schoolteam Leerlingen Ouders	Grenzen stellend optreden Productinformatie
BEGELEIDING	Begeleidingstraject	Schoolteam Leerlingen Ouders CLB	Signalen herkennen Een verkennend gesprek voeren
EDUCATIE	Educatief aanbod	Schoolteam Leerlingen Ouders	Productinformatie Praten over alcohol en andere drugs in de klas Werken met educatieve pakketten Uitdragen van een voorbeeldfunctie
Structurele maatregelen in de schoolcontext	Wiel structurele maatregelen	Schoolteam Leerlingen Ouders	Inspiratie en informatie

[1] Een DOS maakt deel uit van de methodiek 'Gezonde School', waarmee men werkt aan een gezondheidsbeleid. Meer informatie vindt u op www.gezondeschool.be

PIJLERS

1. PIJLER REGELGEVING

In deze pijler legt de school duidelijke regels voor middelengebruik vast en bepaalt ze procedures wanneer een leerling deze regels overtreedt. Hierdoor anticipeert de school op mogelijke incidenten, maar werkt u evengoed preventief door duidelijk te stellen wat de normen zijn op school.

2. PIJLER BEGELEIDING

Met deze pijler werkt de school uit welke begeleiding ze aanreikt aan leerlingen met (vermoedelijke) problemen door alcohol en/of drugs. De school tekent een begeleidingstraject uit met duidelijke taakomschrijvingen voor het signaleren, begeleiden en eventueel doorverwijzen van leerlingen.

3. PIJLER EDUCATIE

Met de pijler educatie werkt de school uit hoe ze leerlingen stimuleert tot een gezonde levensstijl op vlak van middelengebruik. Dit gebeurt door het aanbieden van continue en effectieve educatie over het alcohol- en drugthema en het aanleren van sociale vaardigheden.

4. PIJLER STRUCTURELE MAATREGELEN IN DE SCHOOLCONTEXT

Ook meer structurele maatregelen dragen bij tot een betere werking van het DOS. De focus ligt hierbij op ondersteunende maatregelen die er voor zorgen dat preventie kan gebeuren in een veilige en constructieve omgeving die gezonde keuzes stimuleert. Acties zijn gericht op de fysieke schoolomgeving, een positief schoolklimaat en het betrekken van de brede omgeving van de school.

ACTIES BIJ DE PIJLERS

De vier pijlers worden telkens uitgewerkt aan de hand van drie acties. Alle acties zijn van belang voor het slagen van het DOS.

- De **beleidsmatige uitwerking** van de pijler
- **Communiceren** van de beleidsmatige afspraken naar leerkrachten, leerlingen, ouders en andere betrokkenen (CLB, …)
- **Deskundigheidsbevordering** van het schoolteam, meer concreet het vergroten van de kennis om met de middelengebruikthematiek om te gaan, het vergroten van vaardigheden om op een gepaste manier te reageren, om middelengebruik bespreekbaar te maken in de klas, …

2.2. THEMA'S

Met een DOS werkt de school rond alcohol, illegale drugs, psychoactieve medicatie, gokken en (problematisch) gamen. Het is belangrijk dat alle genotsmiddelen aan bod komen in het DOS.

Illegaal druggebruik komt bij ons op school niet voor. Daarrond werken wij liever niet.

Soms staan scholen er niet voor open om rond alle middelen te werken. Scholen willen bijvoorbeeld niet rond illegale drugs werken, omdat men de indruk heeft dat dit niet voorkomt op school. Of men focust net heel fel op illegale drugs en denken minder aan het alcoholgebruik bij leerlingen. Het is belangrijk om alle middelen voldoende aandacht te geven. Preventief werken gaat immers over het voorkomen en anticiperen op mogelijke problemen, niet enkel werken rondom gekende problemen. Preventief werken kan pas door na te denken over alle middelen.

Mogen leerlingen hun iPod of smartphone meenemen naar de klas? Mogen ze deze toestellen gebruiken tijdens de les?

Mogen leerlingen energydranken drinken in de pauze?.

Omgekeerd kan een school het verkiezen om ook andere gezondheidsthema's (tabak, energiedrankjes,…) of het omgaan met smartphones, digitale media,… mee uit te werken. Deze middelen zijn niet opgenomen in het DOS, maar voor de school kan het logisch zijn om deze samen op te nemen in het schoolreglement. Ook kunnen onderdelen van het DOS bij de uitwerkingen gecombineerd worden met andere gezondheidsthema's (bijvoorbeeld gezonde (niet-alcoholische) alternatieven aanbieden en gezonde voeding, beweging of gamen en mediawijsheid).

Voor meer informatie:

- Gezonde School (VIGeZ). Met deze kadermethodiek wordt een gezondheidsbeleid voor de school uitgewerkt. Er wordt gebruik gemaakt van de gezondheidsmatrix waarmee nagegaan kan worden of de acties gericht zijn op de verschillende niveaus in de school. Op deze website vind je onder andere ook materialen voor het thema tabak.
- Informatie over energydranken (VIGeZ)
- Folder energydranken in vraag en antwoord (VIGeZ, 2013)
- Mediawijs gamen: Gaminggids voor begeleiders van kinderen en jongeren (Mediawijs.be, 2014)
- Let the games begin: gids voor ouders (Mediawijs.be, 2014)
- Wegwijs in sociale media op school (Mediawijs.be, 2015)

2.3. Uitgangspunt van het DOS: aandacht voor het totale functioneren

Met het DOS wil de school een veilige en gezonde schoolomgeving creëren waar de ontwikkeling van de leerlingen niet in het gedrang komt door middelengebruik, de school werkt preventief en anticipeert op incidenten rond middelengebruik

In het DOS wordt uitgegaan van een verminderd functioneren van de leerling, dat het gevolg kan zijn van middelengebruik. Dit verminderd functioneren roept een bezorgdheid op bij betrokken leerkrachten en leden van het schoolteam. Als men op tijd ingrijpt, is de kans groot dat het functioneren hersteld kan worden. Hiervoor hoeft men niet te wachten op bewijzen van gebruik. Het is noodzakelijk om het belang van vroegtijdig ingrijpen en preventief werken te duiden aan de school. Dit kan aan de hand van onderstaand uitgangspunt.

Kevin (16 jaar) komt dikwijls te laat op school. Zijn resultaten gaan op en neer. Zijn mama vertelde me bij het laatste oudercontact dat ze zich zorgen maakt om Kevin. Ze denkt dat hij cannabis gebruikt. Tijdens de laatste les met Kevin rook ik zelf ook iets verdacht.

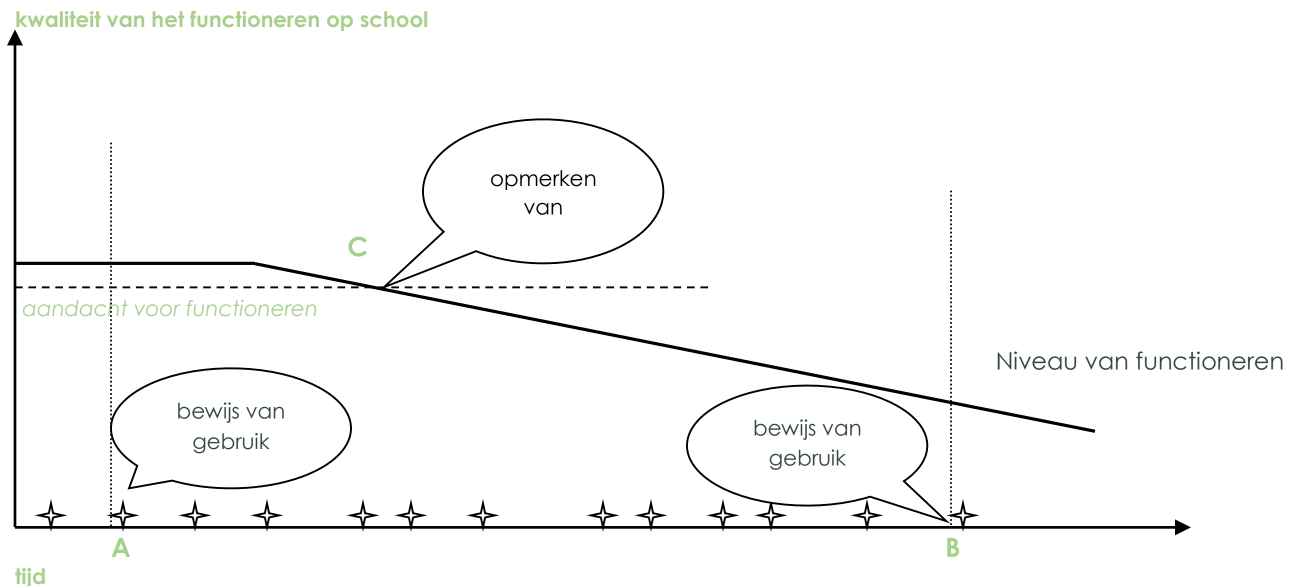
Een leerling uit 3 BSO ruikt naar cannabis. Als ik er hem over aanspreek ontkent hij en zegt hij dat hij op de kamer van zijn neef was die smoort.

Hoe gaat men om met bovenstaande situaties? In elke situatie is er een vermoeden dat er iets aan de hand is, maar vaak vindt men dit vermoeden niet voldoende om in te grijpen en om een reactie te legitimeren. **Door aandacht te hebben voor het algemene functioneren, het welzijn en welbevinden van leerlingen, komen vermoedelijke problemen sneller in het vizier en kan u ingrijpen voor een situatie gaat escaleren.** Door te vertrekken vanuit een bezorgdheid om het algemene functioneren van de leerling, is het niet nodig om een concreet bewijs van middelengebruik in handen te hebben voor u kan reageren. Door het ontwikkelen van een DOS heeft de school tools in handen om vroegtijdig te reageren.

WANNEER DE SCHOOL AANDACHT HEEFT VOOR DE VERSCHILLENDE MANIEREN WAAROP EEN MIDDELENPROBLEEM ZICH KAN MANIFESTEREN (OF NOG: AANDACHT HEEFT VOOR HET TOTALE FUNCTIONEREN VAN DE LEERLING), KRIJGT DE SCHOOL MOGELIJKE PROBLEMEN SNELLER IN HET VIZIER.

Bezit van (illegale) middelen of onder invloed zijn op school, is slechts één manier waarop problemen duidelijk worden. Een problematiek rond middelengebruik kan zich op verschillende dimensies uiten: leergedrag (bijvoorbeeld spijbelen), sociaal gedrag (bijvoorbeeld agressie), organisatie (bijvoorbeeld van alles vergeten), uiterlijk (bijvoorbeeld vlekken op kledij), buitenschools gedrag (bijvoorbeeld stopzetten van hobby), emotie & expressie (bijvoorbeeld nerveus zijn) en lichamelijk voorkomen (bijvoorbeeld onder invloed zijn).

We kunnen dit voorstellen aan de hand van volgend ***schema***[2]:

Mogelijke momenten van vaststellen van problemen:

> ***A*** *De school vindt een bewijs van middelengebruik zonder dat er problemen zijn met het functioneren van de leerling.*
>
> ***B*** *De school vindt een bewijs van middelengebruik, maar het functioneren van de leerling is al zeer sterk verminderd en de school heeft weinig ruimte meer om het gedrag van de leerling bij te sturen en/of om de leerling te begeleiden.*
>
> ***C*** *De school merkt een verandering in het functioneren van de leerling, mogelijk door middelenproblemen, en heeft nog ruimte om het gedrag van de leerling bij te sturen en/of om de leerling te begeleiden.*

Bovenstaand schema geeft het middelengebruik van een leerling en zijn functioneren op school weer op een tijdslijn. Middelengebruik komt vaak pas laat in het zicht van de school en is zeer moeilijk vast te stellen: jongeren proberen hun gebruik zoveel mogelijk te verbergen, het gebruik vindt meestal niet in een schoolse context plaats, … Wanneer een leerling slordig omgaat met zijn beginnend gebruik en het product laat rondslingeren, kan de school snel een bewijs vinden zonder dat er problemen waren met het functioneren

---

[2] Dit schema is gebaseerd op het Interventieschema, ontwikkeld door Mark Tack (CAT Preventiehuis 1993).

van de leerling op school(= A). Maar de meeste jongeren zijn een stuk voorzichtiger en zullen hun gebruik zoveel mogelijk verborgen houden. De school zal het gebruik dan pas zeer laat (of niet) opmerken (= B). Het middelengebruik van deze jongeren kan ondertussen wel een invloed hebben op hun functioneren op school. Wanneer de school aandacht heeft voor veranderingen in het totale functioneren, kan de leerling – en het mogelijke middelenprobleem – sneller onder de aandacht van de school komen (= C).

MET EEN DOS WACHT MEN NIET OP HET ULTIEME BEWIJS VAN MIDDELENGEBRUIK, MAAR MERKT MEN DE SIGNALEN VAN EEN VERMINDERD FUNCTIONEREN DOOR MIDDELENGEBRUIK OP EN HANDELT MEN SNEL EN ADEQUAAT.

Vaak vermoedt de school dat de leerling een middelenprobleem heeft, maar leeft er, vanuit een handelingsonzekerheid, het gevoel niets te kunnen doen vooraleer men 'het zeker weet'. De school zoekt een 'bewijs'. Het is echter een valkuil om te wachten tot er bewijs gevonden wordt (bijvoorbeeld betrappen op drugbezit of dealen op school). Als de school dit doet, is de kans groot dat ze een probleem (te) laat opmerkt: het functioneren van de leerling is ondertussen heel sterk achteruitgegaan. De school heeft weinig ruimte meer om het gedrag van de leerling bij te sturen en/of de leerling te begeleiden (= B).

IS MEN ALERT VOOR HET FUNCTIONEREN VAN DE LEERLINGEN, KAN MEN SNEL OP EEN SITUATIE INSPELEN DOOR TE REAGEREN VANUIT DE PIJLERS REGELGEVING EN BEGELEIDING. WANNEER MEN REAGEERT VANUIT EEN BEZORGDHEID OM HET FUNCTIONEREN IS HET AANTAL MOGELIJKE EFFECTIEVE MAATREGELEN VEEL GROTER DAN WANNEER ER PAS GEREAGEERD WORDT BIJ BEWIJS (C > B).

In de gids voor de school wordt regelmatig teruggekomen op het principe ‘verminderd functioneren door middelengebruik’. Dit schema kan bovendien gebruikt worden om het belang van aandacht voor het verminderd functioneren toe te lichten aan de school.

3. HET (HER)STARTEN VAN EEN COACHING

3.1. VOOR JE OP PAD GAAT

Als voorbereiding op de coaching is het belangrijk dat je beschikt over expertise over de alcohol- en drugthematiek in het secundair onderwijs. Het volgen van de basisvorming preventie kan hierbij een ruggensteun zijn. Ook onderstaande documenten kunnen je hierbij op weg helpen.

ZINVOLLE DOCUMENTEN

Factsheet: aanvaardbaar alcoholgebruik en bingedrinken	Vad geeft met deze factsheet een richtlijn voor aanvaardbaar alcoholgebruik om de schadelijke gevolgen van het gebruik van alcohol te voorkomen of te verminderen. Er zijn ook richtlijnen voor jongeren opgenomen.
Rapport van de VAD leerlingenbevraging	Met dit rapport krijg je jaarlijks een beeld op wat er leeft bij Vlaamse jongeren in het secundair onderwijs. Het bevat niet alleen informatie over middelengebruik, maar verschaft ook gegevens over de motieven van jongeren waarom ze (geen) alcohol en cannabis gebruiken, wat ze weten over drugs en over de wetgeving, hoe ze staan tegenover gebruik, hoe ze zich voelen op school en in de klas, wat ze weten van het schoolreglement,….
Handvatten voor scholen om de samenwerking aan te gaan met externe organisaties	Het departement Onderwijs en Vorming stelde in 2014 een aantal algemene handvatten op voor scholen in de samenwerking met externen. Deze handvatten werden geschreven in overleg met experten op vlak van het werken aan een gezondheidsbeleid op scholen. Dit document geeft jou als coach een aantal belangrijke aandachtspunten mee waarmee je rekening kan houden in je coaching.

3.2. HET VERKENNEND GESPREK AANGAAN

Bij het eerste contact met de school tracht je zicht te krijgen op de situatie en vragen van de school. Wat is hun motivatie om een drugbeleid te ontwikkelen of herwerken? Hoe stellen zij zich het proces voor? Het is met andere woorden een aftastend gesprek.

Tijdens een verkennend gesprek agendeer je:

- **Wat is de voorgeschiedenis van de school?** Waarom wilt de school een DOS ontwikkelen/bijsturen? Was er een specifieke aanleiding? Wiens vraag is het om een DOS te ontwikkelen? Wat doet de school (in grote lijnen) al rond de thematiek?
- **De taak van een coach.** Leg uit wat de rol van een coach kan zijn in het proces (en wat deze niet kan zijn). Geef aan de school mee wat ze van jou kunnen verwachten en aan jou kunnen vragen. Expliciet je rol verduidelijken kan veel misverstanden voorkomen.

- **De opzet van een DOS.** Geef hen (in vogelvlucht) de opzet van een DOS en de noodzakelijke stappen mee. Wat is het doel, de werkwijze en de inhoud van een DOS?
- **Wie zal deel uitmaken van de werkgroep DOS? Wat is het mandaat van deze werkgroep?** Een goede DOS werkgroep vertegenwoordigt alle leden van het schoolteam en weet welk mandaat men heeft van de directie.
- **Wat zijn de doelstellingen?** Afhankelijk van de situatie van de school, kan je (alweer in grote lijnen) een inschatting maken van de prioritaire doelstellingen. Wat dient er in de eerste plaats te gebeuren? Moeten de pijlers eerst beleidsmatig uitgewerkt worden of is dit al gebeurd en zijn er vooral vragen rond de implementatie van een DOS?
- **Wat is de nodige tijdsinvestering?** Het volledig ontwikkelen van een DOS vergt minimum een jaar tijd van de school. Een DOS dat gedragen wordt door de hele school vraagt tijd om tot ontplooiing te komen. Afhankelijk van de doelstellingen, kan de intensiteit van overlegmomenten natuurlijk verschillen. Geef een schatting van de nodige tijdsinvestering mee en de consequenties voor de werkgroep DOS.
- **Is er interesse om deel te nemen aan de leerlingenbevraging[3]?** Meestal moet een school enkele maanden wachten vooraleer een leerlingenbevraging kan doorgaan. Toets hun interesse af aan het begin van de coaching.

Hoe kan je jouw rol als coach omschrijven? Onderstaande omschrijvingen zijn uiteraard niet altijd voor elke coach van toepassing, maar kunnen inspiratie bieden:

- Je bent een externe expert op vlak van middelengebruik.
- Je begeleidt het proces en geeft inhoudelijke zaken aan.
- Je bereidt vergaderingen inhoudelijk voor met de coördinator.
- Tijdens de vergaderingen bewaak je het proces zodat iedereen aan bod komt.
- Je bewaakt dat er gemeenschappelijke besluitvorming is
- Je bewaakt dat er communicatie is met alle betrokkenen voor naar een volgende fase wordt overgegaan.
- Je let erop dat betrokken partners gemotiveerd blijven en dat de school contacten onderhoudt met externe diensten die aan het netwerk participeren (bijvoorbeeld externe hulpverlening).
- Je biedt vorming aan om de deskundigheid van leerkrachten te verhogen.

Wat je vooral niet bent als coach, is de eindverantwoordelijke van het project. Scholen moeten er zelf op toe zien dat er regelmatig wordt vergaderd, dat mensen gemotiveerd blijven,… De school is ook inhoudelijke eindverantwoordelijke. Je bent als coach niet verantwoordelijk voor de inhoud van het beleid. Als er zaken in verwoord worden die niet overeenstemmen met de visie van het preventiewerk, kan je dit wel aangeven.

[3] Alle informatie over de leerlingenbevraging vind je op www.vad.be.

3.3. De opstartvergadering met de werkgroep

De opstartvergadering is de eerste vergadering met de werkgroep DOS van de school. In deze vergadering verduidelijk je aan de brede groep wat een DOS inhoudt en formaliseer je de afspraken.

Sjabloon voor een opstartvergadering

1. **Kennismaking: wie is wie?**
    - Naam, functie, ervaring met drugs …
    - Taakverduidelijking van de coach
2. **Situering van het DOS:** wat is het, wat is de meerwaarde, hoe verloopt het ontwikkelingsproces…
3. **Praktische afspraken**
    - Mandaat van de directie: Informerend, adviserend of beslissende bevoegdheid? Indien een beslissende bevoegdheid: wie beslist definitief, aan wie eerst voorleggen …?
    - Doelstellingen en tijdsfasering van het project
    - Afspraken over communicatie.
      Aan wie moet het DOS worden gecommuniceerd:
        - inspraak- en adviesorganen (toets bij de directie welke organen aanwezig zijn – inrichtende macht, participatieraad … – en aan welke organen het drugbeleid gecommuniceerd moet worden);
        - het directieteam (afhankelijk van het mandaat is dit advies vragen, goedkeuring vragen of communiceren);
        - (communicatie naar het schoolteam, leerlingen, ouders,… is vervat in de DOS-matrix)
    - Wat wordt er gecommuniceerd:
        - enkel communicatie over de beslissingen?
        - krijgen de verschillende geledingen nog inspraak, kunnen de verschillende geledingen nog advies geven?
        - Hoe wordt er gecommuniceerd?
    - Hoe wordt (bij inspraakmogelijkheid) de feedback verzameld en verwerkt?
    - Door wie wordt er gecommuniceerd?
    - Wanneer wordt er gecommuniceerd: na iedere vergadering, na iedere fase?
    - Praktische verduidelijkingen: vergaderfrequentie; wanneer; waar vergaderen.
    - Wat is de rol van externe partners?

3.4. Draagvlak creëren en behouden

Al vroeg in het proces kan je het creëren van een draagvlak op de agenda zetten. In de opbouw van de gids voor de school werd veel aandacht gegeven aan twee aspecten die dit beïnvloeden, namelijk communicatie over het DOS en deskundigheidsbevordering van de leerkrachten. Daarnaast wordt het schoolteam ook betrokken bij het vooronderzoek en bij de evaluatie van het DOS (zie hoofdstuk “Het DOS uitwerken”). Zo wordt het team op verschillende momenten geprikkeld om erover na te denken.

De school moet niet wachten tot er resultaat is voordat men het hele schoolteam op de hoogte brengt. Dit kan van bij het begin van het proces al gebeuren. De werkgroep DOS kan bijvoorbeeld al meedelen dat er tijdens het schooljaar gewerkt zal worden aan het DOS en wat dat concreet zal inhouden en kan een nodenbevraging organiseren bij het schoolteam.

Als preventiewerker kan je een inleidende vorming geven aan de werkgroep (of aan het hele schoolteam, afhankelijk van de situatie op school). Dit zet het schoolteam alvast aan het denken over het thema. De methodiek “Sangria aan de Costa del sol” kan gebruikt worden om de discussie los te maken en verschillende meningen aan bod te laten komen. Je kan tijdens het uitwerken van de visie hierop terug komen. Een vorming kan ook de basismodellen van preventie en middelenafhankelijkheid, productinformatie, … inhouden.

Succesfactoren voor een vlot proces

- ✓ Verduidelijk je rol
- ✓ Formaliseer afspraken
- ✓ Creëer draagvlak bij het schoolteam

Werkvorm: sangria aan de Costa del sol

1. **Deel het blad met casussen uit.**
2. **Iedereen geeft een score van 1-6** naargelang de situatie volgens hen gevaarlijk is. (1 minst gevaarlijk, 6 meest gevaarlijk)
3. **Bespreek de scores** en schrijf ze neer in de overzichtstabel. Vul per situatie het aantal personen in dat een bepaald cijfer heeft gegeven. Deze overzichtstabel geeft de verdeeldheid van de meningen visueel weer. Kijk naar de verdeling en bespreek:
   - Wat valt er op? Liggen de keuzes gelijk of erg tegengesteld?
   - Wat is verrassend in de keuzes of argumenten van de anderen?

Gebruik de tips ter bespreking en achtergrondinformatie.

OVERZICHTSTABEL

	1	2	3	4	5	6
Lieve						
Vera						
Jan						
Pierre						
Familie De Moor						
Olivier						

CASUSSEN

Rangschik de situaties van 1 tot 6 naargelang ze volgens jou gevaar inhouden.

1 = het minst gevaarlijk

6 = het meest gevaarlijk

Lieve rookt twintig sigaretten per dag. Ze rookt om zich te ontspannen. Ze kent de gezondheidsrisico's die aan roken verbonden zijn, maar vindt dat iedereen van iets moet doodgaan.

Vera is geslaagd voor haar examens en heeft dit met een paar goede vrienden gevierd. Het werd een lange avond en nacht, met veel plezier en veel, misschien wel té veel alcohol. Zij herinnert zich niet al te veel meer van de laatste uren en weet helemaal niet meer hoe ze is thuisgeraakt.

Jan gaat elke middag met zijn collega's naar het café, waar hij een tweetal pintjes drinkt. 's Avonds drinkt hij meestal een aperitiefje voor het eten en een glaasje bier of wijn bij het avondmaal. De avonden zijn meestal rustig met een of twee (streek)biertjes voor de televisie.

Pierre woont in een huis waar nog negen andere gemeubelde kamers zijn. De geluidsisolatie is er heel slecht. Vroeger dronk hij nogal wat pintjes om dit te kunnen verdragen. Nu drinkt hij niet meer als het lawaai van de buren hem stoort, maar rookt hij joints. Hij vindt deze oplossing beter dan nogmaals te verhuizen.

De familie De Moor gaat elk jaar met vakantie naar Spanje. Om geen enkele dag te verliezen, vertrekken zij de laatste dag van het schooljaar. Dat is wel wat lastig, maar met voldoende koffie en onderweg twee keer een pilletje om wakker te blijven, lukt het mijnheer De Moor om de hele nacht door te rijden. De volgende dag zijn ze dan tegen de middag ter plaatse.

Olivier is sinds zijn echtscheiding erg gespannen. De laatste vier maanden heeft hij het soms moeilijk om te slapen. Een vriend gaf hem slaappillen. Hij vond dat dit goed hielp. Sindsdien vraagt hij regelmatig een voorschrift aan zijn huisarts.

Lieve	...	Pierre	...
Vera	...	De familie De Moor	...
Jan	...	Olivier	...

BESPREKING

Bij de beoordeling van gevaarlijk gedrag spelen allerlei argumenten een rol. Hierna volgt een aantal argumenten dat vaak wordt aangebracht om het gevaar van een bepaald gedrag te verdedigen.

Gevaar voor de eigen gezondheid/de omgeving

Deze discussie komt meestal aan bod bij de rookgewoonte van Lieve. Ziet men dit gedrag als een persoonlijk probleem of zijn er gevolgen voor anderen? Er kan ook een verschil bestaan in de gevolgen voor het eigen gedrag. Roken beïnvloedt het gedrag niet, drinken wel. Het probleemgedrag kan ook gevolgen voor anderen hebben. Ook de familie De Moor kan een gevaar voor de andere weggebruikers betekenen.

Eenmalig gebruik/langdurig gebruik

Gevaarlijk gedrag, gedefinieerd als afhankelijk gedrag, is een criterium dat aan bod kan komen bij Jan die gemiddeld zeven alcoholconsumpties per dag neemt. Drie glazen geldt als drempel voor de schadelijkheid van de gezondheid. Jan kan tegenover de familie De Moor gesteld worden, die iets gebruikt in uitzonderlijke omstandigheden.

Legaal of illegaal

Sommige middelen zijn illegaal. Ook omwille van de illegaliteit kan een product als gevaarlijk worden beschouwd. Het gebruik van illegale producten kan immers gerechtelijke gevolgen hebben.

Samenstelling van een middel

Omdat deze producten clandestien worden verhandeld, heeft men geen zicht op de kwaliteit en de samenstelling. De onbekende samenstelling van XTC-pillen houdt bijvoorbeeld extra risico's in.

Motieven voor gebruik

Waarom wordt een middel gebruikt? Voor het plezier en om zich te ontspannen of omdat het de enige manier geworden is om zich goed te voelen, om zich staande te houden in het dagelijks leven? Michel gebruikt bijvoorbeeld XTC om een probleem op te lossen. De kans is groot dat hij hier in de toekomst nog zijn toevlucht toe zal nemen. Hij merkte immers dat hij er socialer van werd. Dit houdt risico's in aangezien het onderliggende probleem er niet door opgelost wordt.

Milieu

Om het scherp te stellen: gaat het om een volwassen, verantwoordelijk persoon met een warm gezin en een uitgebreid sociaal vangnet of gaat het om iemand die het op allerlei vlakken moeilijk heeft en niet kan rekenen op steun van zijn omgeving?

ALGEMENE CONCLUSIE

Welk argument voor iemand het zwaarste doorweegt, wordt bepaald door zijn of haar (gebrek aan) kennis en informatie, ervaringen (persoonlijk of in de omgeving), socio-culturele context waarin men leeft, ...

De verdeeldheid van de meningen in de groep zijn een weerspiegeling van de verschillen in het hele schoolteam. Dit is een extra motivatie om te werken aan een gedeelde visie en na te denken over welke boodschap de school naar de leerlingen wil brengen.

SANGRIA AAN DE COSTA DEL SOL: ACHTERGRONDINFORMATIE

Iedereen heeft zijn mening over het alcohol- en druggebruik in onze samenleving. Om niet in een welles/nietesdiscussie te verzeilen, kan je een eenvoudig model gebruiken om alcohol- en druggebruik te kaderen. Heel wat factoren beïnvloeden het alcohol- en ander druggebruik.

- Wat is de oorzaak?
- Wie is verantwoordelijk?
- Wat beïnvloedt of druggebruik een probleem wordt of niet?

Je kan ze samenvatten in de drie M's en hun onderlinge interacties:

- Mens: wie is de gebruiker, wat is zijn draagkracht?
- Middel: wat wordt er gebruikt, hoe riskant is het middel, hoeveel wordt er gebruikt?
- Milieu: in welke omgeving wordt er gebruikt, wat is de draaglast?

Mens

Bijna alle jongeren gebruiken wel eens een drug: een sigaret, bier, alcopops, een joint... omdat ze nieuwsgierig zijn, willen experimenteren, voor de kick, om zich goed te voelen, voor de stemming, voor het effect, om erbij te horen... Is dit een probleem? Meestal niet. Soms kan het wel problematisch worden, bijvoorbeeld als beperkt gebruik overgaat in regelmatig gebruik, als je te jong begint te gebruiken... Of je al dan niet problemen krijgt, wordt onder andere bepaald door:

- Persoonlijke draagkracht
  Bijvoorbeeld: Els studeert vaak en heeft last van examenstress. Vooral in de examenperiode slikt ze medicatie om de stress aan te kunnen.
- Zelfvertrouwen
  Bijvoorbeeld: Kasper is nieuw op school en vrij verlegen. Als de klas na school iets gaat drinken, voelt hij zich nog niet op zijn gemak. Na een paar pintjes wordt hij wat losser en voelt hij zich beter.
- Hoe je omgaat met negatieve ervaringen
  Bijvoorbeeld: Hilde heeft een zoveelste discussie gehad met haar ouders. Ze rookt af en toe een jointje om de spanning van zich af te zetten.
- Eigen kennis en opvattingen over drugs
  Bijvoorbeeld: Bart gaat in het weekend graag stevig uit en neemt af en toe speed om langer wakker te blijven. Hij denkt hiervan niet verslaafd te worden.

Middel

De term 'drugs' is een verzamelnaam voor alle legale en illegale genotsmiddelen die bij inname het bewustzijn, het gevoel en de zintuigen op allerlei manieren beïnvloeden (en dat is vaak ook de aantrekkingskracht van drugs):

- Verdovende middelen (bijvoorbeeld alcohol, slaappillen, heroïne, ...): dempende werking, je krijgt een gelukzalig en ontspannen gevoel.
- Hallucinogene middelen (bijvoorbeeld cannabis, paddenstoelen, LSD, ...): je ervaart de werkelijkheid anders dan hij is; vanaf een bepaalde dosis kan je zelfs onbestaande dingen zien en voelen; stemmingen worden versterkt en kunnen voortdurend wisselen, afhankelijk van je gemoedstoestand.

- Stimulerende middelen (bijvoorbeeld cocaïne, amfetamines, pepdrankjes, ...): oppeppend effect, je voelt je actief, vrolijk, alert en zelfverzekerd; vermoeidheid en honger verdwijnen; sommige stimulerende middelen kunnen ook hallucinogene effecten hebben (bijvoorbeeld XTC).

Het combineren van middelen is niet gelijk aan het optellen van de effecten. Mixen kan onvoorspelbare effecten teweegbrengen. De effecten kunnen elkaar versterken, afzwakken of een totaal ander effect hebben dan voorzien. Elk gebruik houdt risico's in. Zeker combigebruik.

Het risico op afhankelijkheid verschilt van drug tot drug:

- Sommige drugs maken je geestelijk én lichamelijk afhankelijk. Dit geldt in sterke mate voor alcohol, tabak (nicotine), slaap- en kalmeringsmiddelen, sommige pijnstillers en heroïne. • Van andere middelen word je vooral geestelijk (en in mindere mate lichamelijk) afhankelijk. Dit geldt voor cocaïne, speed, cannabis en koffie.
- Iets minder uitgesproken, maar toch verraderlijk zijn XTC en tripmiddelen als LSD en paddenstoelen. Meer info nodig over drugs? Surf dan naar www.druglijn.be en klik door naar Drugs ABC.

Milieu

Druggebruik is cultuurgebonden.

- *Bijvoorbeeld*: De westerse cultuur is heel tolerant tegenover alcohol. Het is in de maatschappij aanvaard. In de Arabische cultuur daarentegen is alcoholgebruik maatschappelijk niet aanvaard. Cannabis daarentegen blijft in de westerse cultuur een gevoelig punt, maar wordt in sommige Arabische landen aanvaard.
- En dichterbij: ook de directe omgeving beïnvloedt het alcohol- en druggebruik. *Bijvoorbeeld*: Als je vader een 'overjaarse hippie' is, zal hij zich veel minder druk maken om je cannabis gebruik.

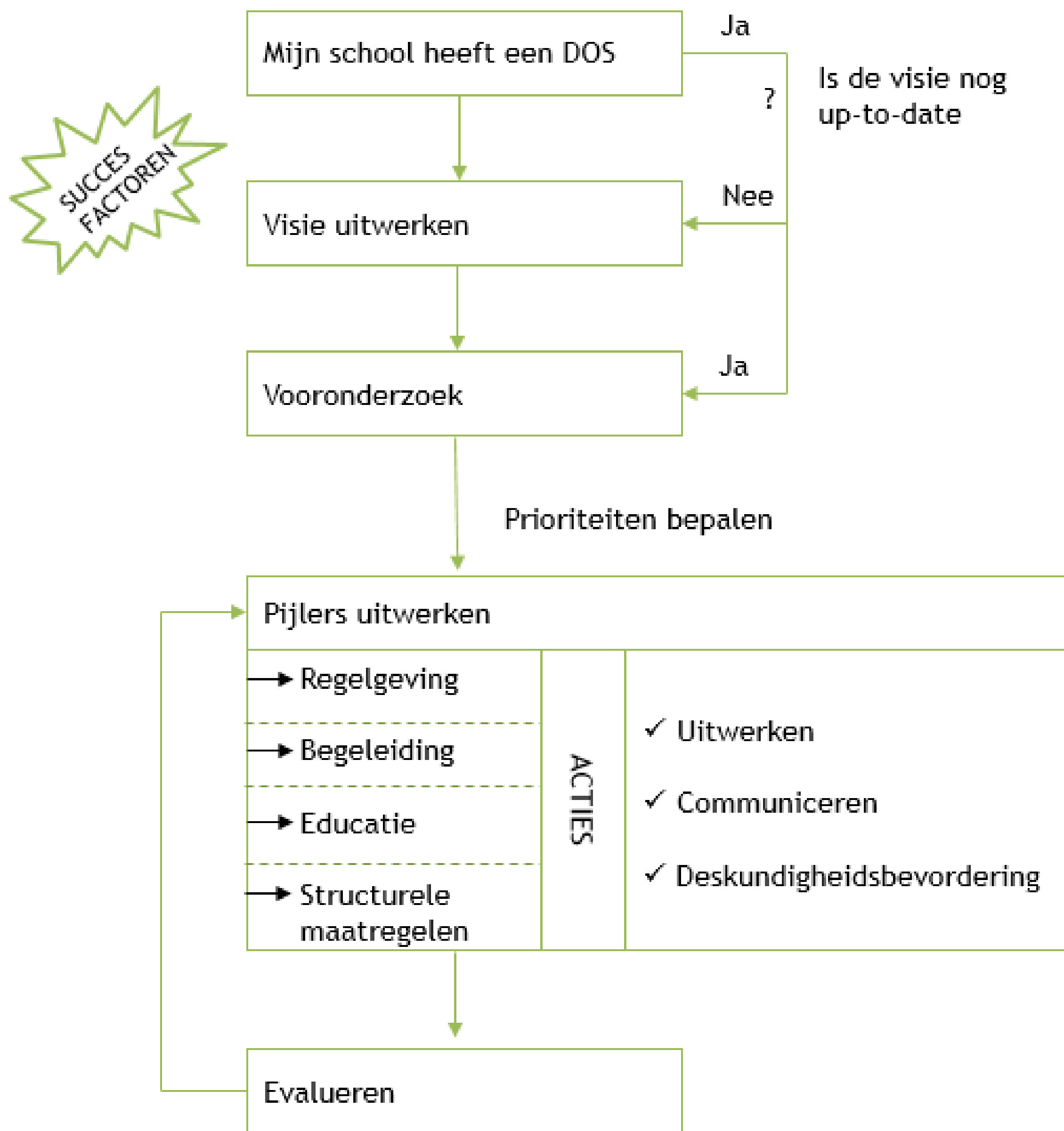
4. Het DOS uitwerken

4.1. Proces van een Drugbeleid op School

Scholen werken meestal in een bepaalde volgorde aan het DOS. De ervaring leert ons dat meestal eerst gefocust wordt op het uitwerken van regels en procedures en het begeleidingstraject. Educatie en structurele maatregelen in de schoolcontext zijn voor scholen vaak minder eenvoudig in te vullen en gebeuren vaak later. Best is dat je de school vrij laat in de volgorde die ze wil aanhouden. Er is niet een bepaalde volgorde die wij voorop schuiven.

Een goed vertrekpunt is om eerst verder te werken op wat de school al heeft. Hebben ze bijvoorbeeld al een sterk begeleidingsaanbod, dan kan je eerst hieraan werken.

SUCCES FACTOREN
Mijn school heeft een DOS
Ja
?
Is de visie nog up-to-date
Nee
Visie uitwerken
Ja
Vooronderzoek
Prioriteiten bepalen
Pijlers uitwerken
Regelgeving
Begeleiding
Educatie
Structurele maatregelen
ACTIES
✓ Uitwerken
✓ Communiceren
✓ Deskundigheidsbevordering
Evalueren

Het onderscheid tussen ‘nieuwe en gevorderde’ scholen

Sommige scholen zijn nieuw en starten van nul bij het uitwerken van een DOS, anderen werkten in het verleden een beleid uit en willen dit updaten of uitbreiden. Het spreekt voor zich dat dergelijke scholen andere vragen stellen en een verschillende aanpak vereisen.

Bij gevorderde scholen kan je starten met de laatste stap in het stappenplan: de evaluatie. Op basis van de checklist evalueert de school het huidige beleid en pijlers en krijgt ze feedback over de uitwerking ervan. Ze kan kiezen om een pijler prioritair te stellen of alle pijlers te bekijken. Je kan de acties benadrukken die ietwat moeilijker uit te werken zijn. Bovendien kan je bij hen meer verdieping bieden. Omdat deze scholen vaak heel wat in huis hebben, kan met hen doorgewerkt worden op zaken die moeilijker liggen, bijvoorbeeld op het uitwerken van een degelijk educatief aanbod overheen verschillende graden. Ook kan er meer aandacht zijn voor de communicatie en deskundigheidsbevordering van leerkrachten.

4.2. Vooronderzoek

Het vooronderzoek bestaat uit drie elementen:

- Checklist: waar staat de school?
- Nodenbevraging bij het schoolpersoneel
- Optioneel: deelname aan de leerlingenbevraging

Hiermee breng je gedetailleerd in kaart wat er reeds op school aanwezig is: welke kennis, welke initiatieven worden er reeds genomen … en waaraan heeft men nog nood? Met het vooronderzoek bij de hand kan het Drugbeleid op School effectief op maat van de school uitgewerkt worden. Grijp daarom regelmatig naar het vooronderzoek terug.

4.3. De visie van de school uitschrijven

Een visie van de school uitwerken is geen eenvoudige opdracht. Om scholen te inspireren hebben we verschillende visies als voorbeeld neergeschreven in de 'Gids voor de School'. Tijdens een coaching is het van belang om te benadrukken dat de voorbeeldvisies niet zomaar over genomen kunnen worden. Een schooleigen visie is van belang omdat deze pas echt gedragen wordt.

VEEL GESTELDE VRAGEN EN MOGELIJKE MOEILIJKHEDEN

Wat als de latere invulling van de pijlers hard verschilt van de originele visie?

Soms is het zo dat de latere invulling van de pijlers niet in overeenstemming is met de visie. Bijvoorbeeld het al dan niet bieden van een kansenbeleid (ook specifiek omtrent alcohol en drugs). Als coach kan je de school op gepaste momenten wijzen op het contrast tussen de visie en praktijk. Natuurlijk kan je niet meer doen dan wat in jouw mogelijkheden ligt, omdat de inhoud en opvolging van het beleid de verantwoordelijkheid is van de school.

Wat als de visie van de school niet strookt met de visie van het preventiewerk?

Als coach kan je in situaties komen waar je het inhoudelijk niet eens bent met een school. Het belang van leerlingen te ondersteunen en door te verwijzen naar externe begeleiding kan bijvoorbeeld ondergesneeuwd geraken door streng repressieve reacties op regelovertreding. Of drugseducatie wordt bijvoorbeeld verengd tot een getuigenis tijdens een projectweek. In deze situaties is het extra belangrijk om te bewaken dat alle pijlers worden uitgewerkt en uitgediept, zodat er voldoende aandacht is voor begeleiding, educatie en structurele maatregelen. Je kan hierop trachten in te spelen door vorming te geven of praktijkvoorbeelden te geven van anderen en zo de visie van de school trachten te verbreden. Een andere mogelijkheid is om uit te zoeken van waar de enge benadering komt en daarop trachten in te spelen. (vb. druk van oudercomité om vooral streng en repressief te zijn, angst voor imago van de school,…)

Werkvorm: discussie met stellingen

Scholen kunnen bij het ontwikkelen van hun visie ondersteund worden met een methodiek waarbij de verschillende meningen en houdingen tegenover middelengebruik en de rol van de school blootgelegd.

1. **Laat (als voorbereiding) iedere persoon uit de werkgroep de stellingen individueel beantwoorden.**
2. **Bespreek de antwoorden per stelling**. Vraag wie eens of oneens antwoordde en waarom. De verdeeldheid van de antwoorden in de werkgroep is een afspiegeling van de verschillen in het hele schoolteam. Een kijk krijgen op deze verschillen biedt een extra motivatie om te werken aan een gedeelde visie en na te denken over welke boodschap de school wil brengen.
3. **Tracht een consensus te vinden per stelling**. Deze consensus biedt een basis om de houding van de school te bepalen. De antwoorden die de werkgroep als consensus formuleert zijn een richtlijn voor de latere invulling van de pijlers. Bewaak dat de pijlers nu nog niet uitgewerkt worden. Dit gebeurt later.

Het is niet nodig dat alle leden van de werkgroep dezelfde mening hebben, maar het is wel belangrijk dat iedereen zijn mening kan uiten. De kennismaking met andermans blik kan verrijkend zijn voor de eigen houding.

STELLINGEN:	EENS	ONEENS
Tabak en alcohol horen niet thuis in een onderwijsomgeving.		
Uitleg:		
Het gebruik van illegale middelen heeft geen plaats op onze school. Betrappen op gebruik of bezit leidt tot zware sancties.		
Uitleg:		
Onze school voert een kansenbeleid, ook als het gaat over middelengebruik.		
Uitleg:		
De school is mee verantwoordelijk voor het gedrag van de leerling op de stageplaats.		
Uitleg:		
Bij preventie komt het erop aan jongeren verantwoordelijk met alcohol en illegale drugs te leren omgaan.		
Uitleg:		
Als lid van het schoolteam is het mijn rol om signalen van verminderd functioneren op te vangen.		
Uitleg:		
Als lid van het schoolteam moet ik met leerlingen over hun middelengebruik kunnen spreken, als ik vermoed dat dit een invloed heeft op hun functioneren.		
Uitleg:		
Contact met ouders kan nuttig zijn in het zoeken naar een oplossing voor de jongere: zij kunnen immers vaak het probleem schetsen en zodoende enkele situaties beter doen begrijpen.		
Uitleg:		
De school is de noodzakelijke schakel tussen de jongeren, CLB en hulpverlening.		
Uitleg:		
De school is bereid de leerling te begeleiden bij alcohol- of drugproblemen, eventueel in samenwerking met een gespecialiseerde dienst.		
Uitleg:		
Educatief werken is de rol van externe experts.		
Uitleg:		
Problemen met middelen moeten benaderd worden zoals alle andere problemen tijdens de groei naar volwassenheid. Als lid van het schoolteam leer ik leerlingen gezond en verantwoordelijk omgaan met middelen.		
Uitleg:		
Wij streven naar een positief schoolklimaat waar leerlingen ons durven aanspreken over hun middelengebruik.		

Uitleg:		

4.4. REGELS EN PROCEDURES

In deze pijler gaat de scholen de regels opstellen voor alle middelen, voor alle soorten gebruik en voor de verschillende schoolcontexten en de procedures bij regelovertreding. Als coach bewaak je dat de werkgroep nadenkt over de volledige matrix, lever je extra juridische informatie en hou je de regels en procedures uitvoerbaar.

Als coach kan je vorming geven over grenzenstellend optreden aan (een deel van) het schoolteam.

ZINVOLLE DOCUMENTEN

Factsheet: drugcontroles	Alcohol en andere drugs hebben een directe invloed op het functioneren (sociaal, emotioneel, cognitief, fysiek...) van de leerling op school en houden risico's in voor de gezondheid, het welzijn en de veiligheid van de leerling én de schoolomgeving. Als antwoord op het omgaan met deze uitdagingen, doen sommige scholen een beroep op politiecontroles met drughonden. Een antwoord dat op zich echter ook weer heel wat vragen en bedenkingen oproept. Meer hierover lees je in de factsheet drugcontroles.
Juridische handvatten voor het onderwijs	Omgaan met alcohol en andere drugs op school kan niet los gezien worden van het wettelijk kader. In de juridische handvatten vind je de essentie: informatie over de wetgeving, burger- en strafrechtelijke aansprakelijkheid, zwijgplicht, zwijgrecht, de school als privaat domein, drugcontroles, orde- en tuchtmaatregelen, de grenzen van begeleidingscontracten, communicatie van en naar de werkgever van de leerling, …
Vanuit het onderwijs	Juridische verduidelijkingen vanuit het gemeenschapsonderwijs, met meer verduidelijkingen over orde- en tuchtmaatregelen Straffe school. De grenzen van het sanctioneren verkend. Kinderrechtencommissariaat, 2015 Straffe school voor jongeren. Kinderrechtencommissariaat, 2015

4.5. BEGELEIDING

Het vormgeven van deze pijler bouwt idealiter verder op de pijler regelgeving. Zo kan je een geïntegreerd plan bekomen. Bekijk samen met de school op welke manier zij momenteel begeleiding voorzien (of vraag naar andere stappenplannen) en bouw hierop verder voort. Het is van belang om te bewaken dat de school haal rol op vlak van begeleiding voldoende invult, maar hier tegelijkertijd ook niet te ver in gaat. Een leerkracht is immers geen hulpverlener.

Als coach kan je bij het uitwerken van deze pijler vorming geven over productinformatie en het herkennen van signalen. Sommige scholen willen vanuit hun betrokkenheid naar leerlingen een stap verder kunnen gaan in de begeleiding van jongeren met middelengerelateerde problemen. Binnen de grenzen van wat een school kan en mag doen, kan je een vorming motiverende gespreksvoering op maat van leerkrachten organiseren.

SAMENWERKING

Vraag bij het uitwerken van dit domein naar de invulling van de samenwerking met het CLB. Mogelijk zijn rond de verwachtingen van en naar het CLB reeds afspraken gemaakt in een beleidsplan of beleidscontract. Hierin worden de taken bij de begeleiding van de leerlingen verdeeld tussen school en CLB.

VROEGINTERVENTIE EN VROEGSIGNALERING

Het invullen van de pijler begeleiding doet vaak ook vragen rijzen naar vroeginterventie en vroegsignalering. Geef de school daarom ook voldoende informatie over vroeginterventiemogelijkheden in de regio en benadruk het belang van vroegsignalering[4].

ZINVOLLE DOCUMENTEN

Factsheet: omgaan met vertrouwelijke informatie	Leden van het schoolteam worden vaak aangesproken door leerlingen. Het is niet altijd even duidelijk wanneer ze bepaalde informatie mogen doorgeven aan collega's of externen. In deze factsheet lees je meer over het ambtsgeheim.

[4] Meer weten over vroegsignalering: Draaiboek vroegsignalering (Trimbos, 2012).

4.6. EDUCATIE

Educatie wordt best op continue basis vorm gegeven. De school werkt het aanbod uit per graad en graad overschrijdend, zoals aangegeven in de leerlijnen. Als coach kan je de school ondersteunen door in te zetten op deskundigheidsbevordering en het mee uitwerken van een projectdag voor leerlingen of een pedagogische studiedag voor leerkrachten. Je kan aan leerkrachten concrete workshops aanbieden om te leren werken met educatieve pakketten of vormingen over praten over middelen in de klas en productkennis.

- *Jaarlijks je vormingsaanbod bekendmaken bij de school stimuleert hen om na te denken over de invulling van de pijler educatie.*
- *Gebruik de VAD-materiaalfiches om je het materiaal concreet voor te stellen. Sterker nog is leerkrachten te laten ervaren hoe het materiaal werkt. Doorloop het samen of voer enkele onderdelen ervan uit.*
- *Stel samen met de school een meerjarenplanning op en focus elk jaar op het vormgeven van educatie van een hogere graad.*

Wat zijn vakoverschrijdende eindtermen of VOETen?

Als coach hoor je vaak over de vakoverschrijdende eindtermen (VOETen). Eindtermen zijn minimumdoelen die de overheid noodzakelijk en bereikbaar acht voor een bepaalde leerlingenpopulatie. De vakoverschrijdende eindtermen garanderen dat jongeren ook kennis maken met essentiële aspecten die niet onmiddellijk te vatten zijn in één vak, dat in tegenstelling tot de vakgebonden eindtermen (die verwerkt zijn in de leerplannen). De school heeft een inspanningsverplichting om de vakoverschrijdende eindtermen na te streven, geen resultaatsverplichting.

De uitgangsvraag bij de VOETen is: “Welke minimumcapaciteiten heeft een burger in Vlaanderen nodig om kritisch – creatief te functioneren in de samenleving en voor de uitbouw van een persoonlijk leven?” Die uitgangsvraag verwijst dus zowel naar de persoonlijke ontwikkeling van de jongere als naar zijn functioneren in de multiculturele en democratische samenleving. Meer lezen doe je in VOET@2010.

ZINVOLLE DOCUMENTEN

De vakoverschrijdende eindtermen: voet 2010	Op 1 september 2010 werden de nieuwe, geactualiseerde vakoverschrijdende eindtermen (voet) voor het secundair onderwijs van kracht. Eindtermen beschrijven wat leerlingen moeten kennen en kunnen en welke houdingen van hen worden verwacht. De publicatie bevat naast de vakoverschrijdende eindtermen de nodige informatie over het wat, hoe en waarom.
Factsheet: de plaats van productinformatie binnen preventie	Productinformatie is een vorm van voorlichting en kennisoverdracht die in de praktijk vaak gehanteerd wordt. De vraag ernaar is groot. Men veronderstelt dat uitgebreide informatie over alcohol en drugs en over de risico's en de gevolgen ervan leidt tot een negatieve houding, waardoor mensen geen drugs zullen gaan gebruiken of hun gebruik zullen veranderen. Louter productinformatie kan deze ambitieuze doelstellingen op gedragsniveau echter niet realiseren: productinformatie is zinvol maar er is meer nodig om gewenst gedrag te bekomen. Lees meer in de factsheet productinformatie.
Factsheet: werken met getuigenissen	In heel wat scholen is er aandacht voor alcohol- en andere drugpreventie. Voor de invulling ervan wordt er soms gewerkt met getuigenissen door ex-gebruikers. Het is belangrijk dat de school, voor het maken van haar keuze, even stilstaat bij een aantal bedenkingen. Lees de kanttekeningen in de factsheet over getuigenissen.
VAD materiaalfiches	Met de materiaalfiches krijgt de school een duidelijk overzicht op de bestaande materialen voor het onderwijs. Met doelstellingen, doelgroep, een korte beschrijving van het materiaal en de prijs.

4.7. Structurele maatregelen in de schoolcontext

De pijler structurele maatregelen kan soms moeilijk vast te grijpen zijn. Veel hangt ook af van wat de school al doet voor een positief schoolklimaat en welke contacten de school al heeft. Werk in eerste instantie verder op wat de school al heeft en doet en tracht hier het thema middelengebruik aan toe te voegen. Op welke manier ademt de school een sfeer waar gezonde keuzes voorop staan? Is er een lokaal scholenoverleg?

Zinvolle documenten

PLP 41	Ministeriële omzendbrief PLP 41 tot versterking en/of bijsturing van het lokaal veiligheidsbeleid en de specifieke aanpak van de jeugdcriminaliteit, met in het bijzonder een aanspreekpunt voor de scholen. Concreet moet bij de lokale politie een vast aanspreekpunt voorzien worden voor de schoolgemeenschappen op hun grondgebied. Het moet aanspreekpunt een scharnierfunctie vervullen tussen de schoolgemeenschappen enerzijds en de lokale politie anderzijds.

4.8. INVOEREN VAN HET BELEID: IMPLEMENTEREN

Implementatie is cruciaal voor het slagen van een beleid. Daarom wordt in de DOS-matrix speciale aandacht besteed aan communicatie en deskundigheidsbevordering en dit voor elke pijler. Dit zijn twee aspecten die doorslaggevend zijn.

Bij het invoeren van het DOS kan het zinvol zijn om een testperiode af te spreken. Tijdens deze periode wordt het beleid systematisch opgevolgd en worden vragen en bedenkingen verzameld. Hier kan een aanspreekpersoon voor aangeduid worden, of het beleid kan ook regelmatig geagendeerd worden op de personeelsvergadering.

Opvolging op langere termijn, evaluatie en bijsturing vragen ook aandacht. De werkgroep is goed geplaatst om de planning en uitvoering van activiteiten in het kader van het beleid op te volgen, om het draagvlak te bewaken, om feedback te verzamelen ter evaluatie en het beleid indien nodig bij te sturen.

Je kan de school stimuleren om een werkinstrument, onder de vorm van een brochure of gids op te stellen. Dit is een heel concrete leidraad voor al het schoolpersoneel en een gids waarin men terecht kan als men vragen heeft over alcohol en drugs. In dit werkinstrument kunnen verschillende zaken aan bod komen: beleid van de school (visie, wanneer wordt gereageerd), reglement van de school, communicatie van het alcohol- en drugbeleid (naar ouders, leerlingen), herkennen van signalen van druggebruik.

5. EVALUEREN

Wat evalueren?

Grosso modo maken we in het stappenplan een onderscheid tussen proces- en effectevaluatie. Bij een **procesevaluatie** wordt het proces van het ontwikkelen van het beleid, van de eerste initiatieven tot het uiteindelijke resultaat, geëvalueerd en kunnen alle belanghebbenden hun waardering uitspreken over het eindresultaat. Hiervoor wordt de tabel met de stoplichten gebruikt.

De procesevaluatie kan je nog aanvullen met vragen rondom jouw coaching:

- Was de coaching wat de school verwacht had?
- Wat liep vlot/minder vlot?
- Suggesties?

Met een **effectevaluatie** wordt een antwoord gezocht op de vraag of de doelstellingen van het beleid bereikt worden en of er daarnaast eventueel onverwachte effecten zijn. Hiervoor wordt de checklist gebruikt.

Wanneer evalueren?

De school kan ervoor kiezen om kort na het afronden en implementeren van het beleid bij te sturen. Men kan er dan al met wat meer afstand naar kijken dan wanneer men er midden in zit, maar het hele proces zit toch nog fris in het geheugen. Deze procesevaluatie wordt best al van bij de start voorzien (wat wil men precies onderzoeken?), zodat tijdens het proces al de nodige informatie kan verzameld worden.

Om de resultaten te evalueren (effectevaluatie) wacht je beter wat langer (bijvoorbeeld een jaar). Veranderingen doorvoeren vraagt nu eenmaal tijd.

De bijsturing kan (twee)jaarlijks door jou als geagendeerd worden, op die manier wordt de continuïteit gewaarborgd. Daarnaast kan je dit ook linken aan een deelname aan de leerlingenbevraging.

VEEL GESTELDE VRAGEN EN MOGELIJKE MOEILIJKHEDEN

Kan een school een daling in het aantal druggebruikers op school ten gevolge van het DOS verwachten?

Dit is een vaak voorkomende en belangrijke vraag, maar tegelijkertijd is het een vraag waar een DOS alleen geen antwoord op kan geven. Door de complexiteit van de drugproblematiek, met name de complexe samenhang van ontstaansfactoren, is het moeilijk na te gaan of een daling of stijging in gebruikscijfers op school enkel het gevolg is van het beleid. Middelengebruik en -misbruik worden immers beïnvloed door een geheel van factoren: mens, middel, milieu. Evalueren of een bepaald project (DOS) binnen een bepaalde context (de school) een lineair effect heeft op druggebruik zou een quasi experimentele opzet vereisen, waarbij alle andere factoren die een invloed hebben op druggebruik en -misbruik (waar de school nu geen vat op heeft, bijvoorbeeld alcoholgebruik in het gezin) onder controle gehouden worden. Dit is moeilijk haalbaar. De acties van een DOS zijn daarentegen wel zichtbaar en vallen te evalueren!